

*Н. М. Гуляєва,
к. е. н., професор кафедри економіки та фінансів підприємства,
Київський національний торговельно-економічний університет
П. М. Бедрєковський,
аспірант кафедри економіки та фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет*

СИСТЕМНА ЄДНІСТЬ ФІНАНСУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

N. Huliayeva,
Professor, economics and finance of enterprise department, Kyiv National Trade and Economics University
P. Bedrekovskyi,
post-graduate student, economics and finance of enterprise department, Kyiv National Trade and Economics University

SYSTEM UNITY OF FINANCING AND FINANCIAL RESOURCES IN THE INVESTMENT PROCESS

Визначено особливості функціонування системи використання фінансових ресурсів як інструменту інвестиційного процесу. Проаналізовано тлумачення сутності інвестиційної діяльності у працях науковців та вчених-економістів. Охарактеризовано категорію "фінансування" як складову понятійної конструкції "інвестиційна діяльність". Розглянуто групи власників інвестиційних ресурсів та джерела їх залучення в процесі формування інвестиційного портфелю.

The features of the system of financial resources as an instrument of the investment process are determined. Interpret the essence of investment activity in the writings of scholars and academic economists are analyzed. Category of "finance" as part of the conceptual design of "investment activity" are characterized. The group of holders of investment resources and sources of their involvement in the formation of the investment portfolio are considered.

*Ключові слова: фінансування, фінансові ресурси, інвестиційна діяльність, фінансове забезпечення.
Key words: funding, financial resources, investment activities, financial support.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах ринкових відносин основним завданням підприємства є підвищення ефективності його функціонування за рахунок раціонального господарювання та інвестиційного впливу, який здійснюється за умови залучення інвестиційних ресурсів. Форму-

вання інвестиційних ресурсів є складним процесом, який має будуватись на принципах забезпечення фінансової рівноваги та ритмічності діяльності підприємства, прискорення обігу капіталу, зменшення ризику неплатоспроможності та отримання прибутку.

У складних умовах функціонування економіки України загострилась проблема фінансування підприємств, до яких належить грошова частина внесків власників підприємств, а також накопичення, що утворилися в результаті господарської діяльності в інвестиційній діяльності. На це вплинули ряд ринкових чинників, а також низька економічна ефективність діяльності підприємств.

Українська економіка, сприйнявши ринкову модель інвестування будує нову конструкцію системи фінансування інвестицій, що базується на широкій диверсифікації структури джерел фінансових ресурсів, і відчуваючи наслідки асигнувань, масштабному включенні власних коштів суб'єктів господарювання, в тому числі і залучених на фінансових ринках.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Відзначаючи домінуючу інвестиційну модель, ряд науковців — Пересада А.А., Горяча Л.О., Гунько Н.О., Дука А.П. — пов'язують інвестиційну діяльність із розгортанням інвестиційного процесу, хоча, на наш погляд, це звужує тлумачення сутності інвестиційного процесу, який загальноприйнято розглядати як сукупність науково-технічних, технологічних і організаційних змін, що відбуваються у процесі реалізації інвестицій. В той же час дотичним є тлумачення інвестиційного потенціалу підприємства, що характеризує не тільки безпосередню здатність до реалізації інвестицій не лише за потребами економічного розвитку підприємства в цілому, а можуть стосуватися окремо економічних, маркетингових, управлінських, торговельних та виробничих і т. п. інвестиційних петворень.

Деякі науковці — Козаченко Г.В., Задорожна Я. — цілком слушно наголошують на тісному взаємозв'язку між інвестиційним потенціалом та сукупним потенціалом підприємства.

У той же час Четиркін Є.М., Маллакурбанова О.А. досить вузько тлумачать це поняття і розглядають його в контексті джерела, тобто в інвестиціях. Інші ж так само вважають основою інвестиційного потенціалу підприємства інвестиції або управління ними, але необгрунтовано ототожнюють його із сукупністю відносин, що виникають у ході цілеспрямованого управління підвищенням економічної ефективності та конкурентоспроможності (Л. Петкова) [11, с. 67], розглядають його через призму підвищення вартості бізнесу, вважаючи це основною характеристикою привабливості з огляду на супроводжуючі інвестиційні ризики (В. Федоренко) [13, с. 217]. Остання модель не є універсальною, оскільки неприйнятна для підприємств некомерційної природи, основною функцією діяльності яких є виконання соціально значущих завдань (наприклад, це може стосуватись і підприємств ресторанного господарства, які організовують харчування школярів, основною цільовою установкою яких є максимальне забезпечення якісним харчуванням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах).

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є визначення особливостей функціонування системи використання фінансових ресурсів як інструменту інвестиційного процесу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Згідно з чинним законодавством України [1; 2] інвестиційна діяльність підприємства охоплює: інвестиції у розвиток власного бізнесу (купівля основних засобів, відкриття філій, вкладення у новітні технології й послуги); інвестиції у розвиток іншого підприємства, формування інвестиційного портфеля, участь у формуванні або кредитуванні інноваційно-інвестиційних проектів.

Орієнтування суб'єкта підприємницької діяльності на інвестиційний потенціал дозволяє йому адаптуватися до змін умов зовнішнього середовища і тривалий час утримуватися на ринку за рахунок активізації процесів пошуку та реалізації нових інвестиційних можливостей, на інноваційних напрямках діяльності та посиленої мотивації. Таким чином, інвестиційна діяльність мотивується потребою у постійному оновленні не тільки асортименту продукції, але й у новітніх технологіях, удосконаленні системи виробництва і збуту відповідно до змін зовнішніх умов господарювання.

Невід'ємною до понятійної конструкції "інвестиційна діяльність" є категорія "фінансування". В загальному розумінні фінансування — це сукупність форм, видів, методів і засобів покриття витрат підприємства. Тобто фінансування є процесом пошуку джерел коштів для забезпечення всіх видів діяльності підприємства. У масштабах підприємства фінансування передбачає об'єднання всіх коштів, що знаходяться в його розпорядженні, наданих його власниками. У загальному вигляді джерела фінансування можуть бути розподілені за двома великими групами: власними, які є фінансовими можливостями самого підприємства, і зовнішніми, задіяними на умовах повернення чи неповернення, отриманих підприємством від сторонніх осіб і організацій за певним механізмом.

У науковій літературі фінансування розглядається як у широкому, так і у вузькому сенсі. У широкому сенсі — це процес формування і переходу (авансування) капіталу з грошової в інші форми (товарну, виробничу), в результаті чого створюється (поповнюється) або перерозподіляється основний, оборотний капітал, а також використання отриманих у процесі виробництва грошових доходів для початку нового виробничого циклу [5, с. 115].

Фінансування у вузькому сенсі розуміється як процес руху фінансових коштів підприємства від пошуку джерел фінансування до забезпечення і витрачання залучених коштів шляхом здійснення як поточних, так і довгострокових витрат. На такій позиції стоїть А. Зелла, який в своїх працях дає двояке тлумачення сутності фінансування. З одного боку, на його погляд це частина економіки, тобто фінансування як залучення на час грошей (капіталу). Друге розширене поняття розуміється як перерозподіл вартості майна. На наш погляд, різниця між визначеннями по-

няття "фінансування" пояснюється різним тлумаченням змісту категорії "капітал", хоча в обох випадках мова йде про процес забезпечення капіталом. Але слід зауважити, що при класичному підході фінансування передбачає забезпечення пасивним капіталом, а при розширеному — конкретними грошовими засобами [4, с. 213]. В цьому випадку перерозподіл вартості майна виступає як субститут (замінник) запозичення коштів ззовні.

Ряд економістів — З. Бадевітц та Е. Безверха — під фінансуванням розуміють дії або їх сукупність для досягнення підприємницьких цілей: отримання коштів з процесу обороту, тобто фінансування за рахунок власних коштів, отримання грошових коштів на фінансовому ринку, тобто за рахунок позикових коштів, чи у інших формах — товарній, через цінні папери, грошовій і т. д. [8, с. 308].

Фінансування може здійснюватися не лише у монетарній формі, але і в інших формах — майнові немонетарні внески, земельні ділянки, цінні папери, товари і т. п. Автори також розрізняють фінансування, орієнтоване на дії, які включають надходження і відтоки грошових коштів, підготовку фінансових засобів і виконання зобов'язань, а також фінансування, орієнтоване на події — забезпечення і підготовку капіталу (в формі грошей, товарів, цінних паперів) для цільового використання. Більша частина вчених характеризує фінансування як складний процес, що, на їх думку, може містити один або кілька етапів. Залежно від цього це поняття структурується за змістом по-різному. Наприклад, одні автори абстрагуються від цілей фінансування, зводять його лише до операцій залучення фінансових ресурсів [3, с. 29]. З цієї ж позиції даються визначення фінансування в "Сучасному фінансово-кредитному словнику" і монографії В.Г. Ткаченко [9, с. 65]. У представлених джерелах, фінансування як складова єдиного цілого, розглядається у вигляді процесу пошуку інформації щодо підтримання бізнесу фінансовими ресурсами в різних формах, причому за критерієм мінімізації їх вартості (ціни), а використання фінансових ресурсів є інвестуванням за критерієм віддачі на вкладені кошти.

Узагальнюючи основні підходи структурно, процес фінансування можна представити в такій послідовності етапів: пошук інформації щодо джерел фінансування і визначення альтернативних, обґрунтування вибору конкретних джерел, організація залучення фінансових коштів з цих джерел і цільове їх витрачання. Тривалість першого етапу залежить від методу фінансування — самофінансування, кредитування та ін. Якщо власні фінансові ресурси покривають потребу у фінансуванні, то тривалість першого етапу (можливо, і другого) може бути близькою до нуля. У ринкових умовах, як правило, підприємства для фінансування своєї діяльності в тому числі інвестиційної, використовують декілька джерел, що пояснюється кількома причинами:

— недостатністю власних фінансових ресурсів для реалізації, наприклад, великого інвестиційного проекту. Причиною може бути нестійкий фінансовий стан підприємства;

— надання позикових коштів може бути обмежено часовими рамками, що не співпадають з часовими параметрами реалізації проекту, при нестабільному стані економіки, коли організації-кредитори з метою зниження ризиків прагнуть надавати "короткі кредити";

— суттєве перевищення ціни позикових коштів, норми прибутку від реалізації проекту;

— свідоме прийняття політики диверсифікації джерел фінансування за потребами виробничого процесу [14, с. 63].

Деякі науковці включають до процесу фінансування етап безпосереднього здійснення витрат на придбання сировини, матеріалів та інших оборотних коштів, на створення основних засобів, на оплату праці працівників, на реалізацію продукції та ін. Це період авансування капіталу до моменту повернення авансованих коштів. Тривалість цього етапу фінансування і величина витрат залежать від багатьох факторів: кон'юнктури ринку, досконалості системи матеріального забезпечення, форм оплати за поставлену продукцію, наявності або відсутності нормування, тривалості виробничого циклу та ін. Хоча за іншими підходами це є окремий процес інвестування залучених коштів.

У 60-і рр. XX століття виникла думка, фінансування і кредитування є взаємопов'язаними, але окремими процесами. У числі перших, хто запропонував віднести фінанси і кредит до двох різних галузей фінансової науки, був В.П. Дьяченко. Він мотивував це тим, що кредит бере участь у зміні форм вартості, забезпечуючи господарство необхідними для цього грошовими засобами, а фінанси опосередковують плановий розподіл доходів і накопичень. Пізніше П.Г. Буніч знаходить компромісне рішення. Він вводить поняття сукупний грошовий оборот, в який включає використання і позикових, і власних коштів для фінансування, об'єднавши їх в єдиному науковому комплексі [7, с. 121].

Класичний підхід стверджує, що кредитування являє собою одну з форм позикового фінансування підприємства, яка має специфічні риси.

Розвиваючи дискусію щодо сутності фінансування слід розглядати цей процес у взаємозв'язку. Тобто довготривалі вкладення залучених коштів є інвестиційними, а процес здійснення їх називається інвестуванням. Проте цьому передують процес фінансування — поняття більш широке, ніж інвестування. Це збігається з позицією Роберта Н. Холта, який розглядає представлені процеси в комплексі від обрання об'єкту інвестування, до заходів по залученню необхідного обсягу фінансування відповідно інвестиційної пропозиції. Обидва аспекти розглядаються у єдності [8, с. 117].

Інвестування, як правило, економісти пов'язують з реалізацією інновацій, з отриманням нової якості продукції, розширеним відтворенням. Наприклад, В.П. Жданов під сутністю інвестицій розуміє довгострокову іммобілізацію капіталу в розширення діючого виробництва або в авансування новостворюваного виробництва, що супроводжується послідовною зміною форм вартості та її зростанням.

Таблиця 1. Групи власників та джерела залучення інвестиційних ресурсів

Групи власників інвестиційних ресурсів	Джерела залучення інвестиційних ресурсів
Резиденти	Фізичні особи, підприємства, пенсійні фонди держави тощо
Міждержавні фінансово-кредитні установи	Комерційні банки з іноземним капіталом у статутному фондї, інститути спільного (міждержавного) інвестування, транснаціональні страхові, лізингові та фінансово-інвестиційні компанії тощо
Нерезиденти	Уряди іноземних держав, іноземні фізичні та юридичні особи, іноземні фінансово-кредитні установи

Джерело: [12, с. 181].

Таким чином, інвестування розглядається як більш вузьке поняття, ніж фінансування. Відповідну тезу підтверджує С.В. Большаков, який виділяє інвестиційні ресурси підприємства у складі його фінансових ресурсів [15, с. 322].

Очевидно, що приймати інвестиційне рішення слід одночасно з питанням фінансування. Необхідно оцінювати доцільність для підприємства даного проекту на основі оцінки схем фінансового забезпечення.

Зокрема, формування структури джерел фінансування інвестиційної діяльності є складовою корпоративної політики інвестиційної безпеки підприємства. Недостатність обсягу інвестиційних ресурсів подовжує період реалізації інвестиційного проекту. У той же час надмірний відносно об'єктивної потреби обсяг формованих інвестиційних ресурсів призводить до подальшого їх неефективного використання, а значить до зниження рівня інвестиційної безпеки підприємства.

Фінансове забезпечення реалізується на основі встановленої системи методів фінансування: самофінансування, кредитування, бюджетного фінансування, за якими формуються фінансові ресурси. Важливим є те, яким чином формуються фінансові ресурси, якими каналами і в яких формах вони рухаються, на яких умовах виділяються.

В основу механізму фінансового забезпечення вітчизняних підприємств покладена мета — отримання максимально можливого прибутку за мінімальних ресурсних витрат та за мінімального ризику. Потрібно відзначити, що за допомогою налагодженого механізму фінансування вітчизняних підприємств у них з'явиться можливість збільшувати обсяги виробництва, тобто це прямо пропорційно вплине на розширене відтворення.

Вихід на траєкторію стабілізації та сталого зростання — одна з головних цілей економічної стратегії України. Основним елементом економічної стратегії є нормалізація відтворювального процесу за рахунок здійснення реальних інвестицій. Інвестиційна діяльність набуває економічної ефективності тільки тоді, коли заплановані інвестиції забезпечені відповідними джерелами фінансування [7, с. 115].

Доцільно зазначити, що інвестиційна діяльність на підприємстві, а зокрема і діяльність, пов'язана з формуванням інвестиційного портфеля, здійснюється за рахунок інвестиційних ресурсів. На думку В.В. Гурочкина, інвестиційні ресурси — це всі види фінансових та інших активів, які залучаються з метою здійснення вкладень в об'єкти інвестування [4, с. 52]. Узагальнюючи дослідження Я.Є. Задорожної можна виділити певні групи власників

інвестиційних ресурсів та, відповідно, джерела їх залучення (табл. 1).

Згідно з Законом України "Про інвестиційну діяльність" [1], до основних джерел фінансового забезпечення інвестицій можна віднести: власні фінансові ресурси інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян та юридичних осіб тощо); позикових фінансових коштів інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити); залучених фінансових коштів інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб); бюджетних інвестиційних асигнувань; безоплатних та благодійних внесків [6, с. 107].

Варто відзначити, що фінансові ресурси підприємства поділяються на три основні групи: власні, позичені та залучені. До власних належать: частина прибутку, що йде на розвиток; амортизаційні відрахування; доходи від реалізації основних засобів; емісія акцій компаній. Позичені ресурси — це довгострокові кредити, цільовий державний кредит на конкретний вид інвестування, лізинг, селенг, емісія облігацій. До залучених ресурсів належать: внески сторонніх вітчизняних та зарубіжних інвесторів; безкоштовна фінансова допомога [16].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи все вищевикладене, зазначимо, що фінансування підприємства як економічна категорія є сукупністю економічних відносин з приводу формування і використання фінансових коштів господарюючим суб'єктом, що складаються в процесі індивідуального відтворення. На нашу думку, фінансове забезпечення інвестиційної діяльності підприємств потребує розробки механізму удосконалення співіснування інституційних форм для реалізації останнього, наявності спонукальних мотивів для введення інновацій і забезпечення на їх основі якісного рівня економічного зростання. Варто відзначити, що на рівні організацій джерела фінансування інвестицій поділяються на три види: власні, позикові і залучені. Основні джерела власних коштів організацій, які спрямовуються на фінансування інвестицій, акумулюються за коштами амортизаційних відрахувань і чистого прибутку. До залучених відносяться кошти, отримані організацією, за якими повинен виплачуватися дохід особам, які їх надали (у формі виплати дивіденду або відсотка) і які можуть практично не повертатися особам, які їх надали. До позикових джерел відносяться кошти, отримані організацією в позику на заздалегідь обумовлений термін і які необхідно повернути з відсотками. При цьому власні кошти органі-

зації прирівнюються до внутрішніх, а позикові та залучені кошти — до зовнішніх джерел фінансування реальних інвестицій. На нашу думку, важливим джерелом власних коштів є амортизаційні відрахування. Так, під амортизацією розуміється поступове перенесення вартості основних засобів організації в міру їх використання в процесі виробництва на вартість готової продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Література:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 47. — Ст. 646.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 36. — Ст. 266.
3. Бойко О.В. Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємства / О.В. Бойко, В.В. Адамчук / Економічні науки. Сер. "Економіка та менеджмент": Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. — 2014. — № 11 (42). — С. 27—34.
4. Бочаров В.В. Інвестиции: учебник для вузов / В.В. Бочаров. — 2-е издание. — СПб.: Питер. — 2009. — 384 с.
5. Бригхэм Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент: учебное пособие / Ю. Бригхэм, М. Эрхардт. — Издательство: "Питер". — 2009. — 960 с.
6. Бутенко А.І., Дискіна А.А. Ключові аспекти інвестиційного забезпечення підприємства / А.І. Бутенко, А.А. Дискіна // Економіка: реалії часу. — 2013. — № 1 (6). — С. 101—106.
7. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / [Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т. І. та ін.]. — [2-ге вид., доопрац. і доп.]. — Х.: ВД "ІНЖЕК", 2005. — 664 с.
8. Інвестування: підручник / В.М. Гриньова [та ін.]. — К.: Знання, 2008. — 452 с.
9. Инвестиционные и инновационные процессы в АПК в условиях аграрной реформы: монография / Под общей редакцией профессора В.Г. Ткаченко и профессора В.И. Богачева. — Луганск: Книжковий світ, 2010. — 272 с.
10. Нападовська І.В. Теоретичні та методологічні аспекти дослідження інвестиційної привабливості підприємств України / І.В. Нападовська // Вісник Донецького Державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер.: Економічні науки. — 2005. — № 4 (28). — С. 55—60.
11. Петкова Л. Муніципальні інвестиції та кредити: навчальний посібник / Л. Петкова, В. Проскурін. — К., 2006. — 158 с.
12. Саталкіна Л.О. Джерела фінансування інвестиційного портфелю підприємства / Л.О. Саталкіна // Економіка: реалії часу. — 2013. — № 2 (7). — С. 181—186.
13. Федоренко В.Г. Инвестознавство: підручник / В.Г. Федоренко. — 2-ге вид., переробл. — К.: МАУП, 2002. — 408 с.
14. Четиркін Є.М. Фінансовий аналіз виробничих інвестицій / Є.М. Четиркін. — М.: Справа, 2004. — 256 с.
15. Черваньова Д.М. Міждисциплінарний словник з менеджменту: навч. посіб. / За ред. Д.М. Черваньова, О.І. Жилінської. — К.: Нічлава, 2013. — 624 с.

16. Чабан Ю.В., Кривцун І.М. Джерела фінансування інвестиційних проектів підприємства [Електронний ресурс] / Ю.В. Чабан, І.М. Кривцун. — Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13269/1/269_Chaban

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On investment activity", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 4, p. 646.
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On innovation activity", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol 36, p. 266.
3. Bojko, O.V. and Adamchuk, V.V. (2014), "Investment support of innovative activity enterprise", Ekonomichni nauky. Seria "Ekonomika ta menedzhment": Zbirnyk naukovykh prats'. Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet, vol. 11 (42), pp. 27—34.
4. Bocharov, V.V. (2009), Ynvestytsyy [Investments], 2-d ed., Pyter, St.Petersburg, Russia.
5. Brighjem, Ju. and Jerhardt, M. (2009), Fynansovyy menedzhment [Financial management], Yzdatel'stvo: "Pyter", St.Petersburg, Russia.
6. Butenko, A.I. and Dyskina, A.A. (2013), "Key aspects of investment support enterprise", Ekonomika : realii chasu, vol. 1 (6), pp. 101—106.
7. Hryn'ova, V.M. Koiuda, V.O. and Lepejko, T.I. (2005), Investytsijnyj menedzhment [Investment management], VD "INZhEK", Kharkiv, Ukraine.
8. Hryn'ova, V.M. (2008), Investuvannia [Investment], Znannia, Kyiv, Ukraine.
9. Tkachenko, V.G. and Bogachev, V.I. (2010), Ynvestytsyonnye y unnovatsyonnye protsessy v APK v usloviakh ahrarnej reformy [Investment and innovation processes in agribusiness in the context of agrarian reform], Knyzhkovyj svit, Luhansk, Ukraine.
10. Napadovs'ka, I.V. (2005), "Theoretical and methodological aspects of research investment attractiveness of Ukraine", Visnyk Donets'koho Derzhavnoho universytetu ekonomiky i torhivli im. M. Tugan-Baranovs'koho. Seria: Ekonomichni nauky, vol. 4 (28), pp. 55—60.
11. Petkova, L. and Proskurin, V. (2006), Munitsypal'ni investytsii ta kredyty [The municipal investments and loans], Kyiv, Ukraine.
12. Satakina, L.O. (2013), "Sources of financing company investment portfolio", Ekonomika: realii chasu, vol. 2 (7), pp. 181—186.
13. Fedorenko, V.H. (2002), Investoznavstvo [Invest knowledge], 2-d ed., MAUP, Kyiv, Ukraine.
14. Chetyrkin, Ye.M. (2004), Finansovyy analiz vyrobnychkh investytsij [Financial analysis of productive investment], Sprava, Moscow, Russia.
15. Chervan'ova, D.M. and Zhylyns'ka, O.I. (2013), Mizhdystyplinaryj slovnyk z menedzhmentu [Interdisciplinary Dictionary of Management], Nichlava, Kyiv, Ukraine.
16. Chaban, Yu.V. and Kryvtsun, I.M. (2011), "Sources of financing investment projects of the enterprise", available at: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13269/1/269_Shaban (Accessed 15 March 2017).
Стаття надійшла до редакції 20.03.2017 р.